

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР ЕЛЕМЕНТАРНОГО ТИПУ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ

У статті аналізуються можливості використання інтелектуальних ігор елементарного типу у навчанні іноземної мови майбутніх фахівців авіаційної галузі, а також у формуванні такої інтегрованої якості фахівця, як інтелектуальна мобільність. Подаються приклади таких ігор та завдань.

Стрімкий науково-технічний прогрес обумовлює актуальність постійного професійного самовдосконалення фахівців усіх без винятку галузей. У процесі навчання фахівців у вищому навчальному закладі формується готовність їх до професійної діяльності з орієнтиром на готовність постійно розширювати і оновлювати свої освітні ресурси. Однак, на цьому формування професіонала не може припинитися, а навпаки, починається процес активного вдосконалення його як інтелектуала, розвитку в процесі подальшої самореалізації особистості, що завжди має характеризуватися новим мисленням, творчою ініціативністю, постійним підвищенням загальнокультурного та професійного рівнів. Особливого значення має процес оволодіння іноземною мовою як обов'язкової складової професійної підготовки фахівця авіаційної галузі і засобу міжкультурної усної та письмової комунікації у професійній сфері.

Успішне формування і розвиток мовної культури та відповідних компетентностей у студентів вимагає виявлення, вивчення та врахування їхніх індивідуально-вікових та психологічних особливостей. Вивчення іноземної мови сприяє розвитку якостей, значущих для професійної діяльності фахівців авіаційної галузі, а саме: інтелектуального потенціалу, професійного світогляду, готовності до професійної діяльності, соціальної активності та мобільності.

Мобільність є найбільш загальною характеристикою готовності особистості до якісних змін у житті. Мобільність розглядається у наступних аспектах: як індивідуальна здатність особистості до цілеспрямованих якісних змін у своєму житті та як рух (міжпрофесійний, міжгалузевий, у межах території країни проживання та за її межі). Вченими виділяються декілька видів мобільності, серед яких: академічна, інформаційна, інтелектуальна, професійна, трудова, соціальна, соціокультурна. Слід відмітити, що дослідники аналізують той вид мобільності, який відповідає їхньому науковому інтересу. Ми поділяємо думку Т. Котмакової [2], яка, описуючи різні типи мобільності (соціальну, професійну, академічну, соціокультурну та культурну) зазначає, що особистісна мобільність лежить в основі їхнього формування, а рівень їхнього розвитку безпосередньо залежить від рівня особистісної мобільності.

Ми розглядаємо інтелектуальну мобільність як основу формування особистісної мобільності, що проявляється в інших її видах, що за сутністю своєю є відображенням різних сфер діяльності людини, і визначаємо її як інтегровану особистісну якість, що системно поєднує інтелектуальні здібності та особистісні якості, які забезпечують готовність фахівця швидко віднаходити, сприймати, обробляти й застосовувати інформацію, обирати оптимальні способи виконання завдань та швидко змінювати види і форми інтелектуальної діяльності без зниження ефективності останньої.

Водночас, інтелектуальна мобільність є критеріально-індикаторною складовою інтелектуальної культури, формування якої в цілому забезпечить особистісну та професійну спроможність майбутнього фахівця-інтелектуала, творчої особистості, здатної вдосконалювати способи мислення в атмосфері інформаційного різноманіття [1].

Ми вважаємо, що для формування інтелектуальних якостей фахівців авіаційної галузі необхідно, навчаючи їх будь-якої навчальної дисципліни, сприяти розвитку їхнього логічного, образного, просторового мислення і уяви; потрібно розвивати практичне мислення під час вирішення задач різної складності, виконувати завдання, що відповідають професійним нахилам студентів та розвивають здібності приймати рішення й оперативно діяти у різноманітних ситуаціях професійної діяльності.

Згідно з результатами проведеного опитування, 87% студентів визнають, що вивчення іноземної мови безпосередньо впливає на якість мислення; 81 % опитаних розвивають свої інтелектуальні здібності, а 70 % – отримують інтелектуальне задоволення від вивчення іноземної мови.

Дієвим засобом формування іншомовної мовленнєвої компетентності та розвитку інтелектуальних здібностей є використання інтелектуальних ігор та завдань на заняттях з іноземної мови.

Слід зазначити, інтелектуальні ігри являють собою індивідуальне або колективне виконання завдань, які потребують вміння застосовувати продуктивне мислення в умовах обмеженого часу. Вони активізують студентів, приваблюють новизною форми та можливістю розкрити себе. Реалізуються три фактора розвитку творчого стилю діяльності: проблематизація, рефлексія, діалог. Спільна їхня дія і складає механізм формування інтелектуальних якостей фахівця, зокрема його інтелектуальної мобільності: через самовизначення у проблемних ситуаціях гри до самостійної постановки цілей та їхньої реалізації в умовах вільного вибору засобів.

Усі інтелектуальні ігри поділяють умовно на елементарні (вікторини, тести, загадки, анаграми), складені (поєднання елементарних) та творчі. Добре відомими інтелектуальними іграми є олімпіади та ігри типу «Питання-Відповідь», в яких учасникам пропонують швидко дати відповідь на запитання (наприклад, «Брейн-ринг»). За дидактичною метою виокремлюють навчальні інтелектуальні ігри, контролюючі, узагальнюючі.

Діапазон інтелектуальних ігор надзвичайно широкий, але сутність одна: під час вирішення поставлених ними задач відбувається акт розвитку та творчості, у повній мірі задіяні мислення та пам'ять; гра має конвергентну продуктивність (пошук в одному напрямі при отриманні єдиної правильної

відповіді) та дивергентну продуктивність (пошук у різних напрямках) з метою отримати оцінене судження про правильність заданої ситуації, точності відповіді чи знайденого рішення.

Отже, інтелектуальна гра – це гра, де успіх досягається, перш за все, за рахунок інтелектуальних здібностей людини, її інтелекту.

Серед наших студентів популярними стали ігри та ігрові завдання елементарного типу. Принципи таких ігор прості, наприклад, вставити необхідне слово, або прибрати зайве, або провести співставлення тощо. Такі ігри не вимагають багато часу, викликають поживлення в аудиторії та можуть бути використані як у якості окремих етапів заняття, так і цілого блоку повторення чи вивчення мовного матеріалу.

Наведемо деякі приклади таких ігор:

- «Виконай інструкції»: студенти виконують різноманітні завдання (наприклад, що стосуються розміщення певних об'єктів, їхнього поєднання) на бланках за обмежений період часу; інструкції подаються іноземною мовою і сприймаються студентами на слух.
- «Поговоріть запитаннями»: студенти отримують ролі (наприклад, «викладач» і «студент») та «розігрують» ситуацію (наприклад, «At the exam»), використовуючи лише запитання.
- «Продовж думку»: студенти повинні доповнити речення своїми власними двома, але викладач не зазначає, що дане речення є двозначним, (наприклад, речення «I think we have asked an awful lot of them» має наступні варіанти перекладу «ми були занадто вимогливі» або «ми запросили занадто багато людей»).
- «Склади речення/ текст»: студенти отримують непов'язані однією тематикою слова, вирази та складають речення/ тексти з ними; заохочується складання незвичних (фантастичних) історій.
- "Яка причина?": описується будь-яка незвична ситуація (наприклад: «On coming back to your hostel, you saw your door open»). Потрібно якнайшвидше назвати якомога більше причин можливих пояснень цього факту. Переможець той, хто назвав найбільшу кількість різноманітних причин.
- «Протиріччя»: студенти сприймають речення на слух та визначають суперечливі речення, співвідносячи їх з відповідною колонкою таблиці (такі речення, як-от: «This sentence begins with a pronoun», «And don't start sentences with a conjunction»).
- «Що це означає?»: перекладаючи неоднозначні речення, студенти мають здогадатись про всі варіанти їхнього смислу (наприклад, «The stewardess ticked off the passengers as they boarded the aircraft»: She ticked them off on a list – or she reprimanded them. Ще один приклад: «Actually, it's five to six»: 5.55 – or from five o'clock till six o'clock).
- «З'єднай»: потрібно з'єднати літери/ склади у таблиці так, щоб знайти відповідну кількість англomовних слів. Правило: не можна використовувати одну клітину в таблиці більше одного разу.
- «Мовні трюки». Наприклад, студентам потрібно розібратися у смислового значенні наступного речення: «I think that that that that that

student has written is wrong» (Відповідь: «Я думаю, що те ‘that’, яке той студент написав, є неправильним»).

У процесі навчання іноземної мови, і, разом з тим, у формуванні інтелектуальної мобільності важливим є використання ігор, що відповідають не тільки інтересам студентів, а й психологічним закономірностям та механізмам їхнього інтелектуального розвитку та вимогам освітньо-професійної програми до підготовки майбутнього фахівця. Розробка способів подачі матеріалу та закріплення знань, врахування індивідуального пізнавального стилю кожного студента тут є надзвичайно важливими моментами.

Слід пам'ятати, що за сучасних умов безпрецедентного соціального динамізму, «в освіті актуалізується проблема пошуку нових стратегій мислення та моделей поведінки; у процесі викладання і навчання, в досягненні їхнього результату у вигляді якісної освіти вирішальна роль належить не виключно змісту навчання, а соціальному середовищу і способам, за допомогою яких подається матеріал» [4, 4]. Саме тому інтелектуальні ігри становлять неабияку цінність у навчальному процесі вищого навчального закладу, особливо у вирішенні завдання формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців авіаційної галузі.

Література:

1. *Егорова Г. И.* Интеллектуализация профессиональной подготовки специалиста технического вуза: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 [Электронный ресурс] / *Г. И. Егорова*. – Санкт-Петербург, 2005. – Режим доступа: www.dissercat.com/content/intellektualizatsiya-professionalnoi-podgotovki-spetsialista-tehnicheskogo-vuza
2. *Котмакова Т. Б.* Формирование личностной мобильности как профессионального качества будущих специалистов в процессе обучения в вузе: автореф. дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.08 [Электронный ресурс] / *Т. Б. Котмакова*. – Хабаровск, 2005. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-lichnostnoi-mobilnosti-kak-professionalnogo-kachestva-budushchikh-spetsialistov>
3. *Мандель Б. Р.* Интеллектуальные игры как средство развития профессионально значимых качеств будущего специалиста социально-культурной сферы: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / *Б. Р. Мандель*. – Москва, 2005. – 330 с.
4. Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти України: європейський вимір / авт. кол. : *В. Андрущенко (керівник), М. Бойченко, Л. Горбунова, І. Надольний* та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 220 с.